

Het Leeuwenhof in 2003

Kuifeenden (foto Martin Steenbrugge)

GEERT SPANOGHE

Vijf jaar geleden alweer richtten wij het Leeuwenhof, de oude zandwinningsplas naast de Ringvaart, in als natuureservaat. De plas, eigendom van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Waterwegen en Zeewezen, werd sindsdien door ons beheerd. Eigenlijk hoeven we er niet echt veel moeite in te steken. Vanaf 1 juli (of iets vroeger) tot in november komen er twee koeien op, die de oevers begrazen. Af en toe zie je ze ook tot schofhoogte in het water waden. Naast nog enkele soortgerichte acties, laten we de natuur hier gewoon zijn gang gaan. Welke acties dat zijn en hoe de natuur hier vorig jaar zijn gang ging, leest u in dit verslag.

Watervogels

Op 9 mei werd een eerste koppel *fuut* met één pullus gezien. Een heel stuk later, 14 augustus, had een tweede koppel twee pulli. Tegen dat de herfst goed begonnen was, zaten er zelden nog meer dan twee futen op de plas. Het hoogste aantal betrof maar zes exemplaren (op 31 maart). Van 24 tot 27 juni zat er een baltsend koppel *geoorde fuut*. Op een gegeven moment leek het er echt op dat ze met een nest zaten! Toch waren ze na drie dagen weer vertrokken. Volgende keer beter. Tussen maart en oktober werd zo'n vijftiental keer een *dodaars* opgemerkt, eenmaal twee exemplaren op 14 augustus. Een broedgeval is geleden van 1999! *Aalscholvers* rusten graag op onze vlotjes en de kleine eilandjes, en dit vooral vanaf juni tot begin november. Vanaf 9 september zaten er dagelijks meer dan dertig exemplaren met als maxima 97, op 29 september, en 83 exemplaren op 13 december. De dertig exemplaren op 13 maart zijn voor deze plas uitzonderlijk in het

Fuut (foto Martin Steenbrugge)

voorjaar. Pas vanaf 11 augustus zaten er, uitgezonderd voorgaande waarneming, meer dan tien vogels.

Knobbelzwanen zaten er minder dan andere jaren. Het hoogste aantal betrof vier exemplaren op 11 november. Op 7 mei zaten er acht *bergeenden* – vier koppels, en nochtans geen broedvogel hier. Nog tot 18 februari werden de vier *zwartbuikfluiteenden* nog gezien, tot een stuk in juli nog een tot twee exemplaren. Daarna verdwenen ze trouwens van de Gentse aardbodem.

Slechts twee broedgevallen van de *wilde eend*, noteerden we. In één ervan was dan nog een bastaard betrokken! In vergelijking met voorgaande jaren telden we dit jaar hogere aantallen wilde eenden tijdens de herfst en de winter. Het maximum was 88 exemplaren op 11 november. *Slobeenden* zitten er enkel tijdens vorstperiodes en op doortrek. De hoogste aantallen waren 129 exemplaren op 1 februari, 133 op 15 oktober en 104 op 10 december. Dit jaar dus ook veel meer *slobeenden* dan voorgaande jaren. De hoge aantallen in het najaar zijn vermoedelijk te verklaren door de zeer lage waterstand in de Bourgoyen. Maar ook 's winters zien we hier dus meer en meer *slobeenden*!

Min of meer hetzelfde zien we bij de *krakeend*. Het voorjaarsmaximum was 32 vogels in februari. Hogere aantallen telden we in het najaar,

met tot 116 exemplaren in oktober en 128 in november. Voor het eerst sinds 1998 broedde de *krakeend* ook weer, en wel met twee koppels. Ook in de Bourgoyen stijgen de broedaantallen de laatste jaren, trouwens. Net als in 2002 noteerden we geen enkele waarneming van *pijlstart*! Bewonderenswaardig hoe deze soort onze plas negeert. De 101 *smienten* op 11 oktober en de 18 *wintertalingen* op 17 oktober (wat veel is hier voor deze soort) kunnen weer verklaard worden door de uitzonderlijk lage waterstand in de Bourgoyen. Van 15 oktober tot 23 november zat er onregelmatig een juveniele *zomertaling*! Dit is bijzonder laat voor onze enige eend die in tropisch Afrika gaat overwinteren.

De opvallendste eenden van het Leeuwenhof zijn de duikeenden, met name *kuif-* en *tafeleend*. De hoogste aantallen kuifeend zie je uiteraard 's winters: 838 exemplaren op 18 februari en 653 op 23 november. Tussen mei en half oktober zitten er dan weer zelden meer dan honderd, ook in 2003. Net zoals in 1999 broedde er ook één koppeltje kuifeenden. De *tafeleend* deed het beter dan vorig jaar, of toch in de lente. Het voorjaarsmaximum bedroeg 618 exemplaren (op 1 maart), maar de 115 exemplaren (op 10 december) is wel erg laag als najaarsmaximum.

Een *hybride* tussen *kuif-* en *tafeleend* werd hier opgemerkt van 30 januari tot een eind in februari. Van 15 tot 23 februari werd dan weer een *wijfjes-hybride* met *krooneend* waargenomen. Van 5 tot 7 maart zat er een hybride tussen *kuifeend* en *witoogeend*.

Tot 21 februari zaten er meerdere *toppereenden*. Op 16 februari zaten er zelfs twintig stuks, een ongezien aantal voor Gent! Er werd nog eens een *nonnetje* gezien, op 15 februari, en ook een koppel *grote zaagbek*, op 1 februari. Van 4 februari tot 23 februari zat er bovendien een fraai mannetje *witoogeend* tussen die grote groep duikeenden.

Veel *brilduikers* dit jaar; het maximum bedroeg 7 exemplaren (22 februari). De laatste voorjaarswaarneming was drie exemplaren op 8 april. Er was maar één najaarswaarneming, één exemplaar op 7 december. Van *meerkoet* en *waterhoen* broedde

er elk twee koppels. Ook 's winters komen er weinig bij; het maximum was vijftien voor meerkoet op 2 november. Op de Blaarmeersen bijvoorbeeld, met zijn mooie gazons, ligt het wintermaximum boven de driehonderd exemplaren.

Meeuwen, sterns en steltlopers

Een specialiteit van het Leeuwenhof is de adulte *Pontische meeuw*. In het voorjaar werd hij nog gezien tot 20 februari. In het najaar zat hij er nagenoeg dagelijks vanaf 12 september. Als hij niet op de plas zwemt, kan je hem vinden op de verlichtingspalen boven de R4. Op 3 mei zat er een *geelpootmeeuw*. Na een westenstorm zat er een juveniele *dwergmeeuw*, van 30 augustus tot 4 september. Net als een moerasstern kon je hem urenlang zien rondvliegen, waarbij hij af en toe iets van het wateroppervlak pikte.

Eén van onze soortgerichte acties op het Leeuwenhof is het voorzien van broedgelegenheid voor de *visdief*. Hiervoor leggen we elk jaar een vlotje in het midden van de plas. De eerste visdief werd gezien op 17 april, vanaf 24 april waren ze met z'n tweeën. Al snel startte het broedden wat leidde tot twee uitgevlogen jongen. Dit familietje kreeg toen ook regelmatig bezoek van enkele andere adulten, wat doorgaans niet zonder een hoop lawaai gebeurde. Op 18 juli zaten er zo zeven visdieven, zes adulten en één jong. De laatste visdiefwaarneming, van twee vogels, viel dit jaar op 4 augustus. Geen jaar-

Visdief

De oeverwaluwanwand in het Leeuwenhof (foto Benny Cottele)

lijkse verschijning in Gent was de rondvliegende *dwergstern* op 16 juni.

De enige steltlopersoort die we vorige jaren regelmatig zagen, weer op onze vlotjes, was de *oeverloper*. Dit jaar werd hij waargenomen tussen 20 april en 22 september. Het hoogste aantal bedroeg vier exemplaren, op 13 september. Dit jaar werden er echter ook verrassend veel *witgatjes* gezien. Tussen 20 april en 22 november was er een hele reeks waarnemingen. Op 14 augustus ging het zelfs over zeven exemplaren. Door de hittegolf was er immers veel slik vrijgekomen. Ook *watersnippen* werden dit jaar meer gezien dan anders. Op 7 september zat er bovendien een juveniele *krombekstrandloper*.

Holenbroeders en kleine beestjes

Ijsvogels waren bijzonder schaars dit jaar. Van eind maart tot eind oktober werden een tot twee vogels waargenomen. Er was dit jaar helaas geen sprake van een broedgeval.

De eerste *oeverwaluwen* werden pas op 4 april waargenomen! Het slechte jaar 2002, met slechts 31 broedkoppels, was daarna echter snel vergeten. Een serieuze bende van deze beestjes begon in een vers afgestoken wand hun holletje te graven. Het eindtotaal van negentig koppels was een mooi resultaat van onze andere soortgerichte actie, de OZWAV ofte oeverwaluwenwandafsteekvoormiddag!

Tot driemaal toe werd het *paapje* opgetekend. Dit zijn vogels op doortrek in het Gentse. Op 27 augustus zat er een *draaihals*, in Gent een weinig waargenomen doortrekker, die graag op zandige ruigtes even een tussenstop houdt. Onder de kleine vogeltjes kwamen één paar *fitis*, één paar *grasmus* en één paar *bosrietzanger* tot broeden. Op de naburige akker broedden ook een gele *kwikstaart*.

In het najaar zie je hier vaak pleisterende groepjes groepjes zangvogels. Voor *rietgors* liepen de aantallen op tot tien exemplaren, voor *ringmus* tot zestien.

Werken!

Ondertussen hangt er al geruime tijd een bord uit met de bekendmaking van aanvraag voor stedenbouwkundige vergunning. Dit gaat over de geplande gedeeltelijke opvulling van de plas, die in 2003 van start moest gaan. De werken zouden nu eerder in het najaar van 2004 beginnen. Wij worden en zijn hierbij al regelmatig betrokken door AWZ. Het resultaat van de werken zou een meer gevarieerd biotoop zijn met vooral wat moerasvegetaties. De soortenlijst zal hierdoor aardig groeien in de toekomst!

Bezoek het Leeuwenhof

De eerste zaterdag van februari en juni is er telkens een geleide wandeling rond de plas. De eerste staat in het teken van de overwinterende eenden, de tweede van de broedvogels. Vooral een kort bezoek aan de oeverwaluwanwand behoort tot de leukere ervaringen. Anders kan je dagelijks de plas afspeuren vanop de uitkijkpost.

Tot slot een woord van dank aan enkele trouwe Leeuwenhofgangers: Geert Vanhooren, Jelle Devalez, Benny Cottele en Alain Devreese. Samen met hen kwamen we tot een mooie reeks waarnemingen die dit artikel mogelijk maakten.

De aantallen broedvogels in het Leeuwenhof in de periode 1998 tot 2003

Leeuwenhof	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Fuut	1	2	0	2	2	2
Dodaars	0	1	0	0	0	0
Krakeend	1	0	0	0	0	2
Slobeend	0	0	1	0	0	0
Wilde Eend	2	1	2	2	2	2
Kuifeend	1	1	0	0	0	1
Meerkoet	2	5	3	4	3	2
Waterhoen	2	2	1	2	2	2
Visdief	1	1	1	1	1	1
Ijsvogel	0	1	1	1	0	0
Oeverwaluw	57	28	131	96	31	90
Graspieper	2	0	0	1	0	0
Gele Kwikstaart	2	0	0	3	0	1
Bosrietzanger	3	5	4	3	1	1
Grasmus	2	1	1	1	0	1
Fitis	0	1	1	1	1	1
Rietgans	1	0	0	0	0	0